

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על הוראת התיאטרון

אוגדן בנושא עבודת גמר בתיאטרון הנחיות ומחווון

תשפ"ג

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על הוראת התיאטרון

תוכן עניינים:

עמ' 3	מבוא
עמ' 3	מטרת המסמך
עמ' 3	אבני דרך וקווים מנחים
עמ' 4	אופן הכנת העבודה
עמ' 4	בחירת נושא
עמ' 4	כתיבת עבודה עיונית
עמ' 4	כללי הכתיבה
עמ' 5	שילוב מרכיב מחקרי
עמ' 5	הגשת ההצעות לעבודות הגמר
עמ' 5	דוגמאות לנושאים - עבודה עיונית
עמ' 6	עבודת גמר המשלבת מרכיב עיוני ויצירתי
עמ' 6	אפשרויות שונות במרכיב היצירתי
עמ' 6	אופן ההגשה
עמ' 7	המטלות הכרוכות בהכנת התפקיד היצירתי
עמ' 8	הצעות לנושאים - מסלול עיוני יצירתי
עמ' 9	מחווון עבודה עיונית 60%
עמ' 10	מחווון עבודה מעשית 40%
עמ' 11	פרטי הגשת עבודת הגמר
עמ' 12	מבנה הצעה

אבני דרך, הנחיות ומחווון

מבוא

עבודת-הגמר בתחום התיאטרון היא משימה מורכבת, על שום היות התיאטרון אמנות רב ממדית המשלבת תחומים שונים, ומשום שהפקתה מבוססת על שיתוף פעולה של מבצעים כגון שחקן, תפאורן, תאורן ומחזאי. כתיבת עבודת הגמר היא התנסות לימודית מעמיקה וחוויתית, שבמהלכה מתעמקת התלמידה בסוגיה אחת מתחום התיאטרון, כדי להגיע בה לביטוי אישי בתהליך אומנותי-יצירתי.

מטרת המסמך:

- הצגת אבני הדרך בתהליך הגשת עבודת גמר
- הצגת קווים מנחים המגדירים את הציפיות מעבודת הגמר בתיאטרון

אבני דרך:

- כתיבת עבודת גמר מחייבת ליווי מנחה מומחה לתחום
- הבסיס לעבודת הגמר הוא הצעת המחקר שהיא בגדר תוכנית עבודה. להכנת ההצעה יש להקדים עיון וחקר מעמיקים באמצעות קריאת מאמרים ומחקרים עדכניים בתחום הנבחר.
- התלמידים והתלמידות מגבשים את שאלת המחקר המדויקת אשר בעניינה יועלו השערה וטיעון על בסיס רקע תאורטי הכולל דיון במאמרים; הצעה למתודולוגיה מחקרית – עיונית, כמותנית, איכותנית, מעשית; פירוט של פרקי העבודה (ראשוניים), מן המבוא ועד הסיכום, שיחד מובילים באופן מובנה אל התשובה לשאלת המחקר. כמו כן, יש לציין פרטי ביבליוגרפיה ראשוניים שעליהם מושתתת הצעת המחקר ולוח זמנים אופרטיבי
- זמני הגשה כלליים: הגשת הצעה בכיתה י"א עד 31.1 בכל שנה והגשת עבודה בכיתה י"ב עד 31.1 בשנה העוקבת
- קישור לפורטל עבודת גמר

קווים מנחים:

עבודת גמר בתיאטרון תיעשה באחד משני המסלולים האלה:

- המסלול העיוני:

- עבודה בדגש תיאורטי (עיון בספרות מחקרית)
- עבודה בדגש אמפירי (איסוף נתונים בשטח)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על הוראת התיאטרון

- **המסלול העיוני-יצירתי:** (מסלול המשלב מרכיב עיוני ומרכיב יצירתי) עבודה בדגש תיאורטי המבוססת על ספרות מחקרית וכוללת תוצר אמנותי: בימוי, משחק, כתיבת מחזה, עריכת פס קול, עיצוב תפאורה, עיצוב תלבושות, עיצוב תאורה.

המרכיב העיוני יהיה הבסיס לעבודות-הגמר הן במסלול העיוני והן במסלול העיוני-יצירתי. **בעבודת הגמר העיונית-יצירתית יהיו מרכיבי העבודה (העיוני והיצירתי כאחד) קשורים זה בזה בקשר רעיוני ויהוו יחד עבודה כוללת ואחידה אחת.**

אופן הכנת העבודה:

העבודה תהיה עבודה אישית, באחריותו המלאה של התלמיד. המכינה אותה, והיא תיעשה בעבודה יחידנית ועצמאית. המסלול העיוני-יצירתי מאפשר רק לתלמיד להיות התלמיד הנבחר. אך ניתן להסתייע גם בעבודת צוות. כאשר התלמיד יצר, ניהל והפיק את החלק היצירתי בעוד שאר המשתתפים אינם חלק ממגישי העבודה. לכן מחובתה של התלמידה הבוחרת במסלול זה, להקפיד על חלוקת תפקידים ברורה בין המשתתפים. ותחלק היצירתי (הבמאי, השחקן, המחזאי, התאורן וכו').

המרכיב העיוני יוכן באופן עצמאי ובלתי תלוי, על-ידי כל תלמיד. הנפרד. הכנת עבודת הגמר והגשתה יהיו על-פי הכללים וההנחיות של הפיקוח על עבודות הגמר במשרד החינוך. לפירוט והרחבה – ראו [פורטל עבודות הגמר](#).

בחירת הנושא

העבודה תמוקד באמנות התיאטרון. אפשר ליצור קשרים בין-תחומיים, מתוך זיקה למקצועות אחרים כמו אמנות חזותית, מוסיקה, פסיכולוגיה, מחשבים. העבודה תעסוק בנושא מוגדר, המנוסח בצורה בהירה.

כתיבת עבודה עיונית

בעבודת הגמר העיונית יתמקד התלמיד בנושא מתחום התיאטרון: "ניתוח עומק" של סוגיה אחת, או "מבט רחב" המשלב נושאים אחדים.

"ניתוח עומק":

כנושא לניתוח עומק, התלמיד יכול לבחור בסוגיה רלוונטית, כגון "סגנונות משחק", "סגנונות בימוי", "התיאטרון הדוקומנטרי", "התיאטרון הישראלי", "התיאטרון האפיי", "התיאטרון הניסיוני", התיאטרון של המאה ה-20 וה-21, "סוגות (ז'אנרים) בתיאטרון", "הקומדיה", "הטרגדיה", "התיאטרון העני", "התיאטרון הפוליטי", "התיאטרון הקהילתי", "התיאטרון היהודי" וכו'.

”מבט רחב”:

התלמיד יכול לעסוק בסוגיה המשלבת נושאים אחדים, כגון ”כיוונים במולטימדיה”, ”תיאטרון ואמנות חזותית”, ”תיאטרון וקולנוע וטלוויזיה”, ”תיאטרון ומחול”, ”תיאטרון ופסיכולוגיה”, ”התיאטרון ומדעי החברה” וכו’.

שאלות חקר לדוגמה:

- כיצד ייצוג הנשים בדרמה הנכתבת כיום משקפת את מצבן של הנשים בחברה בימינו?
- כיצד מחזות זמר הושפעו והשפיעו על מציאות חברתית בתקופה מסוימת?
- כיצד המחזאות הישראלית מייצגת תופעות חברתיות פוליטיות האופייניות לחברה בישראל

כללי הכתיבה

הכנתה של עבודה מסוג זה תהיה על-פי כללי העבודה והכתיבה המדעיים שקבע הפיקוח על עבודות הגמר באגף א' חינוך על-יסודי. **למידע מורחב ראו פורטל עבודות הגמר ובפרט מידעון תשפ”ג.**

שילוב מרכיב מחקרי

עבודת הגמר יכולה לשלב לצד המרכיב התיאורטי, גם מרכיב מחקרי, כמפורט להלן: התלמיד יערוך מחקר בנושא מסוים במסגרת העבודה העיונית; בחלק זה של העבודה יראיין התלמיד שחקנים או במאים או בעלי תפקידים אחרים בתיאטרון, יצפה בחזרות של הצגה או בתהליך הפקה ויתעד אותם. בהכנת עבודה מסוג זה יכול התלמיד להיעזר ב”שאלון עמדות” שיופץ בין בעלי התפקידים. השאלון יכלול שאלות לדוגמה: תפיסת התפקיד, יחסים שבין הקהל לתיאטרון, ועוד. העבודה המשלבת מרכיב מחקרי תכלול הצגת הממצאים, ניתוחם, פירושם, הסקת מסקנות מהם והבנת משמעותם - הכול בזיקה לעמדות התיאורטיות ששאלות המחקר התבססו עליהן.

חלק מרכזי בחלק העיוני הוא המרכיב התאורטי. על מנת ליצור מסד איתן, רחב ובעל אפשרות לשרת את המחקר על התלמיד להיעזר במספר מקורות עיוניים אקדמיים (ספרי עיון, מאמרים מדעיים שפורסמו בעיתונות מקצועית בארץ ובעולם, הרצאות שניתנו על ידי מומחים וחוקרים בתחומים הרלוונטיים). יש להקפיד שמסד החומר הביבליוגרפי עליו נשענת העבודה יהיה רחב ויכיל מספר משמעותי של מקורות עיוניים.

הגשת ההצעות לעבודות הגמר

הכנת ההצעות לעבודת גמר והגשתן יהיו לפי הכללים המופיעים בפורטל עבודות הגמר, תחת **”שלבי ההכנה וההגשה”**.

הרכב הציון

הרכב הציון של עבודת הגמר יהיה בהתאם להנחיות הפיקוח על עבודות הגמר למרכיבי הציון הפנימי/החיצוני ואופן הרישום בתעודת הבגרות – ראו **כאן**.

דוגמאות לנושאים - עבודה עיונית

הנושאים שלהלן מוצעים כדי לגרות ולעורר עניין וסקרנות, וכדי לסייע בתהליך בחירת הנושא לעבודה. כמה מהנושאים מנוסחים ניסוח כוללני מאוד. ניתן לגזור מהם נושאי משנה צרים וספציפיים יותר.

- האישה בדרמה הישראלית, על-פי ניתוח מחזות מתקופות שונות
- תפיסת האישה והזהות הנשית במחזותיו הנטורליסטיים של אוגוסט סטרינדברג
- ריבוי פנים בדמות הליצן
- "עבודת השחקן על עצמו" - "שיטת סטניסלבסקי" בהשוואה לשיטת העבודה בתיאטרון האפי
- המשחק בתיאטרון בהשוואה למשחק בקולנוע
- סוגי במות ויחסי קהל-בימה על-פי שתי הצגות נבחרות שונות
- גישות בימוי של יוצרים שונים
- השפעת החלל על עיצוב הצגת תיאטרון
- הביוגרפיה - השחקן והדמות התיאטרון
- התפתחותה של דמות (תפיסת תפקיד) במהלך דורות
- השפעות מגוונות של אמנויות על המופע התיאטרוני
- התיאטרון הישראלי בדיאלוג עם התיאטרון העולמי: השפעות, יחסי גומלין דרמטיים ובימתיים.
- יוצרים מרכזיים בתיאטרון הישראלי (במאים, מורי משחק, מחזאים, מעצבי תפאורה וכו')

עבודת גמר המשלבת מרכיב עיוני ומרכיב יצירתי

עבודת הגמר במסלול זה תכלול מרכיב עיוני ומרכיב יצירתי כמפורט להלן.

המרכיב העיוני: 60% מהציון החיצוני

המרכיב היצירתי: 40% מהציון החיצוני

בהצעה לעבודה תהיה התייחסות אל העבודה כמכלול ואל כל אחד ממרכיביה-(העיוני והיצירתי).

הציון החיצוני משקלו 70% מהציון הסופי, ציון המגן (ציון מנחה) משקלו 30% מהציון הסופי בתעודת הבגרות.

המרכיב היצירתי

במרכיב זה **חייב להיות קשר** בין החלק העיוני ובין החלק היצירתי. מהות הקשר שבין התיאוריה ובין המעשה תיקבע על-ידי התלמיד והמנחה שלו, ובתנאי שמהות הקשר תהיה רלוונטית לנושא העבודה. העבודה בכללותה תהווה יחידה אינטגרלית אחת.

החלק היצירתי יכול להיעשות בעבודת יחיד או בעבודת צוות, וזאת בתנאי שחלקו של כל תלמיד.ה בעבודת צוות יוגדר בבהירות (כבר בשלב ההצעה) ויהיה ניתן למדידה ("במאיי", "שחקן", "תפאורן", "תאורן" וכו'). בצוות יהיו חמישה בעלי תפקידים לכל היותר.

אפשרויות שונות במרכיב היצירתי

התלמיד.ה יכול.ה לבחור לבצע תפקיד אחד בהפקת הצגה: במאי/ שחקן/ מעצב תפאורה/ מעצב תלבושות/ כתיבת מחזה.

אופן ההגשה

המרכיב העיוני של העבודה יבוצע בכתב; המרכיב היצירתי יבוצע או יוצג. הגשת העבודה תלווה בצפייה ובשיחה עם מעריך העבודה, כחלק בלתי נפרד ממהליך הערכת העבודה. הבוחן.ת יקרא את העבודה לפני הצפייה בחלק היצירתי.

המטלות הכרוכות בהכנת התפקיד היצירתי

כתיבת מחזה

כתיבת מחזה מקורי (המחזה חייב להיות קשור לחלק העיוני של עבודת הגמר, באמצעות העיסוק בתוכן או בסוגה [ז'אנר] או בדרך אחרת).

עבודת משחק

לאחר בחירת טקסט דרמטי, התלמידים.ות יאפיינו ויעצבו דמות. במהלך העבודה יכתב תיק הפקה, ובו יתואר מהליך העבודה. משך הסצנה 5-10 דק'

עבודת בימוי

לאחר בחירת טקסט דרמטי, התלמידים.ות ינסחו בכתב פרשנות לטקסט, יעבדו ויביימו את הטקסט במסגרת של הפקה עד 30 דקות. במהלך העבודה יכתב ספר בימוי ובו יתואר מהליך ההפקה, הוראות בימוי (הוראות לשחקנים והוראות לבעלי התפקידים האחרים בהפקה).

עיצוב תפאורה

לאחר בחירת טקסט דרמטי, התלמידים. ות יעצבו דגם (מקט) של תפאורה מבוססת על המחזה הנבחר. במהלך העבודה יכתב תיק הפקה, ובו יתואר תהליך העבודה. התיק יכלול גם את הסקיצות.

עיצוב תלבושות

לאחר בחירת טקסט דרמטי, התלמידים. ות יעצבו 4 תלבושות ל 4 דמויות או לאותה דמות במחזה הנבחר. במהלך העבודה יכתב תיק הפקה, ובו יתואר תהליך העבודה. התיק יכלול גם את הסקיצות לתלבושות.

עיצוב תאורה

לאחר בחירת טקסט דרמטי, התלמידים. ות יכינו תכנית תאורה להצגה. במהלך העבודה יכתב תיק הפקה, ובו יתואר תהליך העבודה. התיק יכלול גם את הסקיצות.

הצעות לנושאים - מסלול עיוני יצירתי

הנושאים שלהלן מוצעים כדי לסייע בתהליך בחירת הנושא לעבודה. כמה מהנושאים מנוסחים ניסוח כוללני מאוד. ניתן לגזור מהם נושאי משנה ספציפיים יותר.

- האישה בדרמה הישראלית, על-פי ניתוח מחזות מתקופות שונות.
- תפיסת האישה והזהות הנשית במחזותיו הנטורליסטיים של אוגוסט סטרינדברג.
- ריבוי פנים בדמות הליצן.
- "עבודת השחקן על עצמו" - "שיטת סטניסלבסקי" מול שיטת העבודה בתיאטרון האפי.
- המשחק בתיאטרון מול המשחק בקולנוע.
- יחסי קהל-בימה על-פי שתי הצגות נבחרות שונות.
- ממחזה להצגה - ליווי תהליך הפקה.
- השפעת החלל על עיצוב הצגת תיאטרון.
- הביוגרפיה - השחקן והתיאטרון.
- התפתחותה של דמות (תפיסת תפקיד) במהלך דורות.
- הגבול בין מציאות לדמיון בעבודתו של במאי.

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א' אמנויות
 הפיקוח על הוראת התיאטרון

מחווון עבודת גמר בתיאטרון

עבודה עיונית 60% מהציון החיצוני

ערך מרבי	תבחינים ודברי הסבר
10 נקודות	<p>מבנה העבודה, עמידה בכללי הכתיבה האקדמית</p> <ul style="list-style-type: none"> - העבודה הוגשה בצורה מסודרת ומוגהת היטב - מבנה העבודה מגובש, ישנה חלוקה מיטבית לראשי פרקים - שימוש מושכל בביבליוגרפיה והערות שוליים, המפורטים עפ"י כללי הרישום ובאופן עקבי
10 נקודות	<p>הקדמה ומבוא</p> <ul style="list-style-type: none"> - הקדמה – ניסוח בהיר של החיבור האישי לנושא וההסבר מדוע הנושא נבחר (אופציונלי) - מבוא - הצגת הנושא ושאלת המחקר מנוסחים באופן בהיר ומאירים את מבנה העבודה
40 נקודות	<p>העבודה</p> <ul style="list-style-type: none"> - פרקי העבודה ממוקדים ורלוונטיים לנושא - המסקנות מעוגנות בממצאים/ ראיונות, תצפיות - ניכרת הבנה ושליטה בדרך המחקר שנבחרה מוצגת מתודולוגיה רלוונטית - ניתוח היצירות מבוסס על קריטריונים ברורים - ישנו קשר ברור בין מושגים תאורטיים ובין אופן יישומם במחקר - הוסבר הקשר בין ההיבט התאורטי למעשי
20 נקודות	<p>סיכום ומסקנות</p> <ul style="list-style-type: none"> - ניתנה תשובה לשאלת המחקר - ניכרת יכולת התלמיד/ה להסביר כראוי את מסקנות המחקר
20 נקודות	<p>שיחת מעריך/ה עם התלמיד/ה</p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על הוראת התיאטרון

	<ul style="list-style-type: none"> - יכולת להסביר מושגי יסוד הקשורים לתחום הדעת - יכולת להתבטא באופן חופשי בשפה מקצועית ולהשתמש במושגים והמחקר - מפגינה/ה בקיאות ביצירות, ניכר כי קראה וצפתה ביצירות ומבינה את ההקשרים המתאימים לשאלת החקר
100 נקודות	סה"כ

מחונן עבודת גמר בתיאטרון
עבודה מעשית 40% מהציון החיצוני

ערך מרבי	תבחין
10 נקודות	<ul style="list-style-type: none"> - יצירת קשר ברור בין התוצר המעשי לשאלת המחקר
40 נקודות	<ul style="list-style-type: none"> - רמת ביצוע גבוהה ואיכות עבודה בהתאם לתחום ההיבחנות (משחק/ בימוי/ עיצוב תפאורה/ תלבושות/ תאורה/ עבודת סאונד, כתיבה דרמטית)
20 נקודות	<ul style="list-style-type: none"> - יצירת קשר בין נושא העבודה לבחירות דרמטיות ובימתיות.
15 נקודות	<ul style="list-style-type: none"> - ערכים אסתטיים בתוצר
15 נקודות	<ul style="list-style-type: none"> - יצירתיות
100 נקודות	סה"כ

מבנה ההצעה להגשת עבודת הגמר

כותרת: הצעת חקר לעבודת גמר בתיאטרון

פרטי תלמיד:

שם מלא:

ת.ז.:

טלפון:

דוא"ל:

פרטי ביה"ס:

שם בית הספר:

סמל מוסד:

עיר/ישוב המגורים:

שם מלא רכז/ת עבודות הגמר בביה"ס:

טלפון רכז/ת עבודות הגמר:

דוא"ל ישיר:

פרטי המנחה:

שם מלא:

ת.ז.:

תואר אקדמי ותחום/מקצוע ההכשרה האקדמית:

מקום עבודה ותפקיד:

טלפון:

כתובת מגורים:

טלפון נייד:

דוא"ל:

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על הוראת התיאטרון

מבנה ההצעה:

- שער (שם העבודה)
- תוכן עניינים
- הקדמה ומבוא
- מטרת העבודה, שאלות החקר, דרכי החקר, מבנה העבודה והתייחסות למקורות המרכזיים
- פרקי העבודה - כל פרק יתייחס לשאלת החקר שנשאלה (העבודה חייבת לכלול לכל הפחות שלושה פרקים).
- סיכום
- רשימת מקורות
- נספחים (לפי הצורך)